

Valikõppeaine

Rahatarkuse ainekava

Lisa 9

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

Õppeaine maht on 35 tundi, sellest 5 tundi kordamiseks, tagasisideandmiseks ja praktilisteks töödeks. Õppeainet õpetatakse 4.klassis

Rahatarkuse ainekava eesmärk on pakkuda noortele rahatarkuse baasteadmisi. Oluline on olla teadlik oma raha kulutamise harjumustest ning alternatiivsetest võimalustest rahaga ümber käia. Eesmärk on tutvustada ka erinevaid ennastjuhtiva ja ettevõtlikku õpilase komponente, et rahatarkuse teadmiste rakendamine oleks maksimaalne. Rahatarkus on vajalik oskus kõigile ühiskonnaliikmetele, kuidas raha säästa ja investeerida ning rahaga seotud otsuseid vastu võtta – rahatarkus on aluseks rõõmsamale ja tervemale ühiskonnale ning rajab tee väikeriigi tugevale majandusele.

Õppeaine kirjeldus

Rahatarkuse ainekava aluseks on ettevõtlus- ja karjääriõppe programm Edu ja Tegu poolt välja töötatud õppematerjalid ettevõtluspädevuse ja rahatarkuse arendamiseks I ja II kooliastmes ja rahandusministeeriumi poolt rahatarkuse teema käsitlemise juhendmaterjalid I ja II kooliastmele. Ainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Kaks kolmandikku valikõppeaine mahust käsitleb praktilisi tegevusi ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamist. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutitööd.

Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas.

Rahatarkuse ainekava on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega, tuginedes matemaatika-, loodusõpetuse-, geograafia- ja ajalooõpetusele, ning toetades ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut.

Hindamine

Hinnatakse:

- suhtumist töösse, aktiivset osalemist õppetöös
- tööde esitamist
- projektis osalemist
- koostööd kaasõpilastega

Puka Kool kasutab valikaine hindamisel hinnanguid „arvestatud” ja „mittearvestatud. Hinde „arvestatud” saab õpilane, kelle õpimappi, rühmatöid ja esitlusi või nende tulemusi saab lugeda vähemalt piisavaks vastavalt õppekavas toodud õpitulemuste nõuetele. Hinde „mittearvestatud” saab õpilane, kelle õpimappi, rühmatöid ja esitlusi või nende tulemusi ei saa lugeda piisavaks vastavalt õppekavas toodud õpitulemuste nõuetele

Õpitulemused ja õpisisu

Teema 1. Raha, maksevahendid ja finantsteenused

Raha, maksevahendite ja finantsteenuste teema eesmärk on õpetada teadmisi valuutadest ja nende väärtusest, lisaks anda teadmised ja oskused finantskalkulaatorite kasutamise, aga ka oma raha kasutamise kohta.

Õpitulemused

- 1) Teab, millised rahaühikud on praegu käibel, ning saab aru nende seostest.
- 2) Teab, et raha on maksevahend.
- 3) Teab oma rahast ja tehingutest ülevaate saamise võimalusi, sh internetipank.

- 4) Teab, et eri riikides võivad olla käibel erinevad rahaühikud, ja oskab mõnda neist nimetada.
 5) Oskab kasutada oma raha eakohaste ostude sooritamiseks (sh pangakaardiga), oskab kasutada oma pangakaarti ja hoida oma pangakaardiga seonduvat isiklikku infot.

Õppesisu	Põhimõisted	Lõiming
Raha ja rahaühikud, rahatähed Raha on maksevahend Raha kasutamine, säästmine Ostude sooritamine Erinevate riikide rahaühikud	Sendid, mündid, paberraha, valuuta, internetipank, pangakaart	<u>Matemaatika</u> : arvude võrdlemine ja järjestamine. Käibivad rahaühikud. Rahaühikute seosed. <u>Inimeseõpetus</u> : Eesti riigi sümbolid (sh raha). <u>Loodusõpetus</u> : kultuuriline identiteet (euro), eri riikides (ka eri ajastutel) käibel olevad rahaühikud.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Töölehed rahaühikute ja nende seoste õppimiseks.

Matemaatikas töölehed rahaühikute teisendamiseks

Arutelud rahaühikute ja raha üldise kontseptsiooni teemal: raha mõisteline tähendus; milliseid rahaühikuid lapsed teavad? Mida nad on ise kasutanud? Mitmest mündist koosneb euro?

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Eesti Panga muuseumi külastamine (raha ajalugu ja raha väärtus)

Rollimängud

Kaupluse külastamine, ostude sooritamine, maksmine rahaga/ pangakaardiga

Mõistekaart – riik ja raha

Läbivad teemad:

Väärtused ja kõlblus – säästlik tarbimine, kaupleja ärietika, keskkonna- ja ohutusnõuete järgimine tarbimisel

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – tarbijateadlikkuse ja finantskirjaoskuse kujunemine, erinevate tootmise, teeninduse ja tarbimisega seotud ametitega tutvumine.

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine

Teema 2. Ostud

Ostude teema eesmärk on õpetada läbivalt põhikoolis ostude sooritamise ja toodete hindadega seonduvat. Põhikooli lõpuks peaks õpilasel tekkima arusaam ka sellest, mis eesmärgil on reklaamid ja kuidas need toimivad.

Õpitulemused

- 1) Teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid.
- 2) Oskab sooritada oste erinevates keskkondades (nt pood, kohvik, buss)
- 3) Teab, et sarnastel toodetel või teenustel võivad olla erinevad hinnad,
- 4) Oskab võrrelda toodete hindu, võttes arvesse lisanduvaid kulusid (nt postikulu).
- 5) Oskab valida soodsama toote, võttes arvesse hindade esitamise erinevaid võimalusi (kilohind, tükihind, 100 g hind, soodushind).
- 6) Oskab ära tunda ära mõned levinumad petuskeemid ja reklaamitrikid (nt püsimummaga nõustumine veebiportaalis/mängus).

Õppesisu	Põhimõisted	Lõiming
Kaup ja hind Säästmine Hindade võrdlemine Vajadused ja soovid Kaupade import, eksport Järelmaks, laen, intress Petuskeemid, reklaamitrikid	Ostukeskkond postikulu, kilohind, tükihind, soodushind import, eksport järelmaks, laen, intress toidukorv kõlblik kuni, parim enne	<u>Inimeseõpetus</u> : aeg ja asjad (asjade väärtus), teave ja asjad (raha kulutamine), reklaamid. <u>Matemaatika</u> : arvude liitmine ja lahutamine, rahaühikute seosed. <u>Loodusõpetus</u> : tervislik toitumine (toidukorv) <u>Eesti keel ja kirjandus</u> : reklaamide analüüs, tarbetekstid seotuna rahatarkusega.

Õppetegevus ja metoodilised soovitus

Klassikaline poemäng, kus üks osapool on ostja ja teine müüja. Koolikontekstis on üks võimalus luua koolitarvete pood, kus õpilaste ja õpetaja töövahendid on kaubad, millele määratakse üheselt hinnad. Eakohastele oskustele tuginedes arvutatakse ostude väärtust ja arvestatakse kulutusi etteantud summa piires.

Poemängu on võimalik mängida ka töölehe formaadis, näiteks kasutades raamatu „Tom õpib rahamängu“ värvimislehte „Mänguasjade pood“, kus õpilasele on ette antud teatud summa kulutamiseks ja ära tuleb värvida töölehel olevad mänguasjad, mida ta saab selle summa eest soetada.

Teemakohaste töölehtede täitmine

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kogemuslik õpe. Õppekäik poodi, kus määratakse korvis olevatele toodetele hinnad ja arvutatakse ostukorvi maksumus. Selgub tervisliku toidukorvi koostanud ning kõige säästlikumalt ja otstarbekamalt tegutsenud rühm.

Erinevate reklaamide vaatamine, lugemine,

Läbivad teemad:

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – uurimuslik hinnavõrdlus poodides, isikliku eelarve järgimine, aktiivne osalemine rühmatöös.

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine

Väärtused ja kõlblus – säästlik tarbimine, kaupleva ärietika, keskkonna- ja ohutusnõuete järgimine tarbimisel

Teema 3. Tulu ja tuluallikad

Tulu ja tuluallikate teema eesmärk on anda õpilasele teadmised selle kohta, et erineva töö eest saadakse erinevat tasu. Kui esimeses kahes kooliastmes on rõhk pigem sissetuleku mõistel, siis III kooliastmes keskendutakse ka maksude ja hüvitiste eri liikidele.

Õpitulemused

- 1) Teab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine.
- 2) Teab, et raha teenitakse eri tegevustega. On tutvunud eri ametitega ja teab, et inimestel on erinev sissetulek
- 3) Teab, mida tähendab bruto- ja netopalk., teab, et ametlikult teenitud tulust makstakse maksud.
- 4) Teab erinevaid võimalusi raha teenimiseks enda vanuseastmes.
- 5) Saab aru rahalise rikkuse ja vaesuse erinevustest, teab ametlikke vaesuse määratlusi (absoluutne vaesus, suhteline vaesus).
- 6) Saab aru annetamise kontseptsioonist, teab, mida ühiskonnas inimeste toetamiseks tehakse ja mida saab ise teha (ühiskonna tasandi toetused, eraisiku annetused).

Õppesisu	Põhimõisted	Lõiming
Erinevad elukutsed, ametid Kohalikud ettevõtted Raha teenimine, hoidmine, kulutamine, laenamine Eelarve, tulud ja kulud	Sissetulek bruto- ja netopalk maksud absoluutne vaesus, suhteline vaesus annetus, toetus	<u>Inimeseõpetus</u> : pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. <u>Loodusõpetus</u> : inimeste elu (ametite) erinevus maal ja linnas. <u>Kunst</u> : eri ametite joonistamine/ maalimine. <u>Matemaatika</u> : osa leidmine tervikust, naturaalarvude ümardamine ja võrdlemine. <u>Ühiskonnaõpetus</u> : raha teenimine, pere eelarve, vajadused ja soovid, isiklik eelarve enda taskuraha piires. Seosed ettevõtlikkuspädevus-

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Raha teenimise kontseptsiooni selgitamine. Töö ja töötasu kontseptsiooni selgitamine.

Ametite õppimine rollimängude, erinevate teemapiltide ja sõnakaartide abil.

Bruto- ja netopalga erinevuse näitamiseks võib kasutada palgakalkulaatorit

Rahatarkuse õpetamist tasub siduda ka elukutsete ja ettevõtlikkuse teema käsitlemisega, mis seob rahatarkuse ettevõtlikkuspädevusega. Kasutada võib programmi „Edu ja tegu“ käigus valminud materjale.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Kohalike ettevõtete külastamine

Õpilased koguvad raamatukogust või internetist teemakohaseid materjale eri ametite kohta ja teevad nende kohta ettekandeid õpetaja etteantud lähtepunktide abil.

Läbivad teemad:

Teabekeskond ja kultuuriline identiteet – info leidmine kohaliku ettevõtte ja erinevate ametite kohta.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – enda võimete, oskuste analüüs, elukestva õppimise ja koostöö vajadus tuleviku ametites, enda karjääri planeerimine.

Väärtused ja kõlblus – kaaslastega arvestamine rühmatöös, töö ja ametite väärtuse mõistmine ühiskonnas

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine õppetöoga seonduvate praktiliste ülesannete täitmisel

Teema 4. Eelarve, finantsplaneerimine ja laenud

Eelarve, finantsplaneerimise ja laenude teema eesmärk on anda õpilasele teadmised selle kohta, kuidas need kolm alateemad on omavahel seotud. Kui I kooliastme õpilane tutvub rahakogumise ja eakohaste ostude planeerimise kontseptsiooniga, siis II ja III kooliastmes minnakse juba konkreetsemalt eelarve mõiste ja selle eakohase kavandamise juurde, samuti käsitletakse ülevaatlikult laenude teemat.

Õpitulemused

- 1) Teab, miks on vaja kallimate ostude jaoks raha koguda
- 2) Teab, mis on eelarve, saab aru, et suurema ostu soovi korral tuleb arvestada nii kulusid kui ka tulusid.
- 3) Oskab kirjeldada, milliseid vajadusi tuleb arvestada raha kulutades ja säästes.
- 4) Oskab oma kulutusi lähtuvalt võimalustest planeerida.
- 5) Oskab koostada isiklikku nädalaeelarvet, arvestades igapäevaseid kulusid.
- 6) Eristab raha laenamist ja kinkimist. Teab, et raha laenamine on seotud isikliku vastutuse ja riskidega (nt kõrged intressid ja makseraskused)
- 7) Saab aru ja oskab selgitada asjade väärtust, mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta. Mõistab oma vastutust asjade hoidmisel ja laenamisel

Õppesisu	Põhimõisted	Lõiming
Eelarve, kulud ja tulud Rahatarkus, säästmine Nädalaeelarve Laenamine ja kinkimine Asja väärtus	Eelarve kulud, tulud intress, makseraskus taskuraha	<u>Inimeseõpetus</u> : mina: teave ja asjad (raha teenimine, taskuraha kontseptsioon, taskuraha kulutamine ja säästmine; raha laenamine). <u>Loodusõpetus</u> : väärtused ja hoiakud, vastutustundlik tarbimine <u>Eesti keel ja kirjandus</u> : lugemine. <u>Matemaatika</u> : laen ja intress. <u>Loodusõpetus</u> : väärtused, hoiakud, jätkusuutlik tarbimine.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Taskuraha kontseptsiooni avamine: kirjalikud harjutused tulude ja kulude kirjapanekust ehk taskuraha suurus ja sellest konkreetsetele esemetele kulutatud summa. Taskuraha näitel tehtavad praktilised arvutuskäigud, kuidas koguda raha suuremateks ostudeks. Töölehed säästmise mõistmiseks ja arvutuskäikudeks

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Nädalaeelarve koostamine

Läbivad teemad

Tehnoloogia ja innovatsioon – uudsete ideede leidmine ja IKT vahendite kasutamine õppetöös seonduvate praktiliste ülesannete täitmisel

Tervis ja ohutus - väärtustama enda ja teiste tervist, ohutust ja turvalisust; käituma hoolivalt ja lugupidavalt enda, teiste ning ümbritseva keskkonna suhtes

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – uurimuslik hinnavõrdlus poodides, isikliku eelarve järgimine, aktiivne osalemine rühmatöös

Teema 5. Jätkusuutlik majandamine

Jätkusuutlikkus ja jätkusuutlik tarbimine on õpiväljundites eraldi välja toodud, sest need on kõikide eespool nimetatud teemadega seotud. Rahatarkuse õpetamisel on kandev roll jätkusuutlikkuse põhimõtete edastamisel ja harjutamisel läbivalt I, II ja III kooliastmes. Kuna tegemist on suures osas väärtuste kujundamisega, siis tuleb arvestada, et väärtused kujunevad kooli ja kodu koostöös pikema aja vältel.

Õpitulemused

- 1) Saab aru ja oskab selgitada asjade väärtust.
- 2) Teab, et sarnastele toodetele ja teenustele on olemas erineva hinna ja keskkonnasäästlikkusega versioonid.
- 3) On harjutanud pidurdama oma ostusoovi.
- 4) Saab aru vastutustundliku tarbimise alustõdedest (nt kulutan nii palju, kui mul on vaja ja mitte rohkem).
- 5) Teab, kuidas käituda säästliku tarbijana (nt elekter, toit, kodused esemed ja vahendid). Oskab eristada vajadust ja soovi keskkonnasäästliku tarbimise kontekstis.
- 6) Mõistab säästliku tarbimise ja jätkusuutliku eluviisi väärtust ja käitub seda arvestades.

Õppesisu	Põhimõisted	Lõiming
Prügi, jäätmekäitlus Merereostus Soov või vajadus Vajadused	Keskkonnasäästlikkus tarbija säästlik tarbimine jätkusuutlik eluviis	<u>Loodusõpetus</u> : väärtused ja hoiakud. vastutustundlik tarbimine. <u>Inimeseõpetus</u> : raha kulutamine, kulutuste planeerimine. <u>Kunst ja tööõpetus</u> : materjalide kasutamine ja kokkuvõtteid. <u>Eesti keel ja kirjandus</u> : kirjandusteose valik. <u>Loodusõpetus</u> : jätkusuutlik areng, säästev tarbimine. <u>Töö- ja tehnoloogiaõpetus, kunst</u> : materjalide kokkuvõtteid.

Õppetegevus ja metoodilised soovitused

Säästliku eluviisi kontseptsiooni avamine avatud vestlusingis: säästlik elektrikasutus kodus ja koolis (nt kustutan ruumist väljudes tule), säästlik igapäevane eluviis (nt panen kraanivee kinni selleks ajaks, kui hambaid pesen; tõstan taldrikule nii palju toitu, kui ära tarbin).

- Säästliku eluviisi põhimõtete õppimine eksperimendi abil, kus õpilastel on vaatlusleht, kuhu nad märgivad nädala iga päeva kohta, mitmel korral nad kustutasid ruumist lahkudes tule, mitmel korral nad tõstsid taldrikule vaid nii palju toitu, et jaksasid kõik ära süüa jms.

- Vastutustundliku tarbimise ja kulutuste planeerimise kontseptsiooni avamine vestlusingis.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

-

Praktiline katse klassis, mis lõimib hästi loodusõpetust (sobib ka rühmatööks).

Teema: vee tarbimine. Katse: kui palju kulub käte pesemisele vett, kui kraanist vett joosta lasta ja kui kraan vahepeal kinni keerata. Üks õpilane peseb kindlas ajavahemikus käsi nii, et vesi jookseb terve aeg, teine paneb vahepeal vee kinni. Klass arutleb katses toimunu üle. Mida katses uuritakse? Millise järelduse saab teha? Võrreldakse kasutatud vee koguseid.

Arutelu: mida saaksime katses kasutatud veega edasi teha (nt kasta lilli, kui mitte kasutada seepi)? -
-Säästliku eluviisi põhimõtete õppimine eksperimendi formaadis, kus õpilastel on vaatlusleht, kuhu nad märgivad nädala iga päeva kohta, mitmel korral nad kustutasid ruumist lahkudes tule, mitmel korral nad tõstsid taldrikule vaid nii palju toitu, et jaksasid kõik ära süüa jms.

Vastutustundliku tarbimise ja kulutuste planeerimise kontseptsiooni avamine vestlusringis

Läbivad teemad:

Keskkond ja jätkusuutlik areng – ressursside nappus ja säästev kasutus, jätkusuutlik tootmine ning jäätmete vähendamine ja taaskasutus.

Väärtused ja kõlblus – säästlik tarbimine, kaupleja ärieetika, keskkonna- ja ohutusnõuete järgimine tarbimisel

Tehnoloogia ja innovatsioon – IKT vahendite kasutamine õppetöoga seonduvate praktiliste ülesannete täitmisel